

AgEcon SEARCH

RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Acta oeconomica et informatica 2
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitriae, 2003, s. 29–31

PRODUKCIA OBILNÍN SLOVENSKEJ REPUBLIKY V SPOLOČNEJ ORGANIZÁCII TRHU CEREAL PRODUCTION IN THE SLOVAK REPUBLIC WITH REGARD TO THE EU'S COMMON ORGANIZATION OF MARKET

Dušan ŠIMO

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

The work analyses cultivation of cereals (wheat, barley, rye, grain maize) in Slovakia from the viewpoint of its accession to the European Union. Possibilities of establishing these agricultural commodities and their competitiveness at the Common Market are studied and the conditions for allocation of direct subsidies on this important group of agricultural crops within the EU's common agricultural policy are examined.

Key words: cereals, historical area and yield, European Union, Common Market

Medzi prioritné záujmy Slovenskej republiky (SR) patrí zachovanie produkčne výkonného, multifunkčného poľnohospodárstva, zabezpečujúceho celospoločenské využívanie pôdneho fondu. Obrábanie pôdneho fondu v našich podmienkach plní viac významných funkcií, i neprodukčného charakteru. Kultúrna krajina musí byť obrábaná, jej súčasťou sú aj hospodárske zvieratá a ľudské zdroje.

Naša spoločnosť smeruje do vyspelých európskych hospodárskych štruktúr, čo predpokladá harmonizáciu našich organizačných noriem s normami Európskej únie (EÚ). Priority agrárnej a potravinovej koncepcie pre ďalšie obdobie predpokladajú výkonné, progresívne a konkurencieschopné poľnohospodárstvo a potravinárstvo, zabezpečenie cenovo prístupných, zdravotne nezávadných a kvalitných produktov, efektívne využitie potenciálnych prírodných a ľudských zdrojov.

Medzi priority, patrí aj potravinová bezpečnosť. Chlieb a ďalšie výrobky z potravinárskych obilnín sú rozhodujúce pre zdravý vývoj spoločnosti. Obilniny sú tou skupinou rastlinných druhov, ktoré by mali prispieť k výžive obyvateľstva.

Pred vstupom do EÚ sa často kladú otázky výrobcov, spracovateľom a ďalším subjektom, aká bude naša konkurencieschopnosť, ako sa výrobcovia základných agrárnych komodít prispôbia spoločnej poľnohospodárskej politike EÚ?

Organizácia agrárneho trhu sa u nás začína podľa Šimu (2000) obsahovo a formálne transformovať na efektívnu marketingovú organizáciu, ktorá by mala prispieť k revitalizácii poľnohospodársko potravinárskej výroby.

Medzi významné dokumenty, ktoré schválila vláda SR a týkajú sa predvstupového obdobia do EÚ a nadväzne začlenenia sa SR do hospodárskych štruktúr je Národný program pre prijatie *acquis communautaire* 2000, materiál, ktorý možno pokladať za zásadný pre naše prijatie do spoločenstva. Touto problematikou sa zaoberali Gozora (2001), Bielik (1998), Podolák (2001).

V oblasti spoločnej poľnohospodárskej politiky sa opatrenia zamerali na vypracovanie komparatívnych štúdií a analýz teoretického charakteru s cieľom poznať systémy a nástroje spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), ako i možné dopady a ich implementáciu na konkurencieschopnosť výroby a spracovania základných agrárnych komodít, obchodnú bilanciu

a ceny výrobcov. Uvedené problémy analyzujú Kabát (2001), Vicen (2000), Svatoš (1999) a iní.

Cieľom príspevku v nadväznosti na uvedené je analyzovať produkciu obilia v SR a ich zaradenia sa do SPP.

Materiál a metódy

Predmetom skúmania sú komodity obilnín v SR a možnosti ich etablovania v podmienkach SPP. Do skupiny obilnín sa zaradili pšenica, jačmeň, ovos, raž, kukurica na zrno a ostatné obilniny.

Pri získavaní podkladových údajov sa využili sekundárne zdroje, z ktorých uvedieme Štatistický úrad SR, údaje Ministerstva pôdohospodárstva SR, Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva a databázy na internete.

Spracovanie podkladových údajov predpokladalo využitie metódy analýzy, syntézy, komparácie, analógie a ďalšie.

Výsledky a diskusia

V poslednom období boli vypracované viaceré koncepcie rozvoja poľnohospodárskych odvetví rastlinnej a živočíšnej výroby, ale i Program rozvoja poľnohospodárstva a potravinárstva v SR do roku 2010. Spracované materiály predpokladajú rozvoj poľnohospodárstva a potravinárstva podľa niekoľkých vývojových fáz. Ide o fázu stabilizácie, ďalej obdobie prípravy na vstup do EÚ a obdobie po vstupe SR do EÚ, kedy sa predpokladá už v plnom rozsahu uplatniť SPP.

Pragmatické prístupy predpokladajú, že rozvoj nášho poľnohospodárstva a potravinárstva bude výrazne ovplyvnený faktormi vonkajšieho a vnútorného spoločensko-ekonomického prostredia. Stručne uvedieme, že vonkajšie faktory budú ovplyvňovať krajiny OECD a v rámci nich najmä krajiny EÚ. Významnú úlohu majú aj procesy globalizácie trhov a ich liberalizácie.

Predpokladá sa, že plochy obilnín vo svete do roku 2009 poklesnú o 1 mil. ha a ustália sa na úrovni 610 mil. ha. Aj napriek poklesu pestovateľských plôch sa svetová produkcia obilnín zvýši v nasledujúcom desaťročí o 13 %. Zvýšenie produkcie

Tabuľka 1 Ceny a platby za obilniny podľa rokov v euro.t⁻¹

Ukazovateľ (1)	Rok (2)				Index (3) 2006/1999
	1999	2000	20001	2002-2006	
Intervenčná cena (4)	119,19	110,25	101,31	101,31	85
Komparácia (5)	54,34	58,67	63,00	63,00	116

Table 1 Cereal prices and payments by year (in euro per ton)
(1) indicators, (2) year, (3) index, (4) intervention price, (5) comparison

sa predpokladá dosiahnuť vyššími úrodami. Svetový obchod s obilninami sa zvýši o 24 %. Predpokladá sa, že primárnym rozšírením trhu, najmä so pšenickou, budú rozvojové krajiny. Miera zásob poklesne na 15,5 %, čo naznačuje, že ceny obilia budú viac ako doteraz ovplyvnené zmenami poveternostných vplyvov a makroekonomickou situáciou. Ceny obilia sa prognózuju na 159 USD.t⁻¹ v hospodárskom roku 2008/2009.

Zmeny spoločnej poľnohospodárskej politiky označenej ako Agenda 2000, ktorá tvorí súbor opatrení EÚ a reaguje na zmenené vonkajšie podmienky, najmä na rastúci tlak na liberalizáciu svetového obchodu zo strany Svetovej obchodnej organizácie (WTO) a ďalších opatrení, z ktorých vyberáme:

- medzi rozhodujúce možno zaradiť rastúcu konkurenciu na svetovom trhu, vysoké náklady na udržanie podpornej politiky, ďalšia liberalizácia svetového agrárneho obchodu, zníženie dotácií na podporu výroby, ďalšie obmedzenia vonkajšej ochrany, ako i exportných dotácií, uplatnenie limitov technických prekážok obchodu a ďalšie,
- smerovanie Agendy 2000 je zamerané na postupný presun podpory prvovýrobcov formou podpory trhovej ceny na podporu formou priemerných potrieb za mimoprodukčné prínosy v oblasti ekológie a udržiavania rázu krajiny. Charakteristika zmien spoločnej agrárnej politiky v oblasti cien a platieb je uvedená v tabuľke 1.

Ako dokazuje tabuľka 1, intervenčná cena zaznamenala pokles 85 indexového bodu. Od roku 2002 možno očakávať zmeny s tým, že ak bude znížená intervenčná cena vzrastie podpora.

Komparácia za obilniny vrátane kukurice na zrno zaznamenala nárast 116 indexového bodu za tonu produkcie.

Spoločná organizácia trhu plodín na ornej pôde pri platbách na plochy predpokladá stanovenie základnej výmery a určenie priemernej hektárovej úrody pre pestované plodiny podľa nariadenia Rady č. 1251/1999/ES.

Pozícia EÚ formulovaná v predmetnej oblasti zobrala na vedomie, že SR chce mať úžitok z priamych dotácií v sústave pestovaných plodín na ornej pôde. Pri obilninách pôjde o pšenicu tvrdú a letnú, jačmeň, raž, ovos, kukuricu na zrno a ostatné obilniny, ktoré by sa pestovali na ploche 800 tis. ha pôdy.

Pri určovaní základných výmer a hektárových úrod EÚ zdôrazňuje potrebu vychádzať z historických pestovateľských plôch a úrod v definovanom referenčnom období.

Pestovateľské plochy a hektárové úrody obilnín v SR podľa rokov sú uvedené v tabuľke 2.

Slovenská republika žiada priznanie a poskytovanie priamych platieb pre skupinu obilnín 800 tis. ha (ďalej na olejiny 150 tis. ha a strukoviny 42 tis. ha). Z obilnín má špecifické postavenie tvrdá pšenica, vzhľadom na jej kvalitatívne uka-

Tabuľka 2 Vývoj pestovateľských plôch a hektárových úrod obilnín SR

Rok (1)	Základná výmera v ha* (2)	Zberová plocha v ha (3)	Priemerná úroda v t.ha ⁻¹ (4)	Historická úroda v t.ha ⁻¹ (5)	Index zberovej plochy 1995 = 100 (06)
1991/92	945 640	809 131	4,95	-	-
1992/93	926 359	801 142	4,43	-	-
1993/94	967 301	834 818	3,78	-	-
1994/95	990 682	859 740	4,30	-	-
1995/96	1 009 545	847 944	4,12	4,28	100,0
1996/97	995 963	827 772	4,01	4,14	97,6
1997/98	1 017 215	852 647	4,39	4,14	101,0
1998/99	1 019 414	859 850	4,06	4,16	101,4
1999/00	971 848	733 185	3,86	4,06	86,4
Priemer**	1 075 421	824 280	4,09	-	97,2
Historická výmera***	1 007 574	842 788	-	-	99,4

Zdroj: ŠÚ SR a vlastný výpočet

* do základnej výmery EÚ započítava obilniny, olejiny a strukoviny

** priemer rokov 1995-1999

*** historická výmera zberovej plochy za roky 1995-1999, počítaná ako priemer piatich predchádzajúcich rokov, bez roka s najväčšou a roka najmenšou výmerou zberovej plochy

Table 2 Development of areas under cereals and hectare yield in Slovakia

(1) year, (2) basic area*, (3) area harvested, (4) average yield, (5) historical yield, (6) index of area harvested

Source: Statistics Office of the Slovak Republic and own calculations

* the European Union includes cereals, oil-producing crops and leguminous crops into the basic area

** 1995-1999 average

zovatele komerčné, mlynárske a pekárske. SR má požiadavku na EÚ v nadväznosti na nariadenie Rady č. 1251/1999/ES, kde aj pšenica tvrdá podlieha istým limitom na pestovateľskú plochu 5 000 ha. Ide najmä o tradičné oblasti, kde pre pestovanie sú vhodné prírodné podmienky v krajoch Bratislava, Trnava, Trenčín, Nitra, Banská Bystrica a Košice. Aj pri tejto komodite sa garantované plochy určujú na základe historických produkčných oblastí počas stanoveného referenčného obdobia. Požiadavka EÚ je poskytnutie údajov o tradičných oblastiach, ako aj mapy lokalizujúce produkciu tvrdej pšenice za roky 1995–1999.

V našich podmienkach sa evidencia plôch tvrdej pšenice do roku 1998 nesledovala. Priemer zberových plôch tvrdej pšenice za roky 1995–1999 je 4 480 ha, priemerná produkcia 15 532 t a priemerná hektárová úroda 3,47 t.ha⁻¹.

Historický údaj vypočítaný ako priemer piatich rokov bez roka s najlepším a roka s najhorším údajom, potom je zberová plocha 4 483 a hektárová úroda 3,52 t.ha⁻¹.

Súhrn

Analyzuje sa pestovanie obilnín v predvstupovom období Slovenska do Európskej únie. Obilniny aj v budúcnosti budú významnou komoditou na agrárnom trhu. Spoločná poľnohospodárska politika predpokladá explicitné podklady pre priznanie úžitku z priamych dotácií pre rozhodujúce plodiny pestované na ornej pôde. Negociačné štádium spoločnej organizácie agrárneho trhu predpokladá vychádzať z historických výrobných výmer a úrod v referenčnom období rokov 1995–1999. V podmienkach Slovenska sa uchádzame o 800 tis.ha obilnín a z toho i 5 tis.ha tvrdej pšenice, kde sa vyžaduje dokladovanie aj oblastí a plôch. Historická výmera zberovej plochy obilnín u nás je 842 788 ha

a priemerná úroda 4,09 t.ha⁻¹ v referenčnom období. Priznanie požiadavky Európskou úniou by Slovensko mohlo mať úžitok z priamych dotácií pri obilninách.

Kľúčové slová: obilniny, historické plochy a úrody, Európska únia, spoločný trh

Literatúra

- BIELIK, P. 1998. Komparácia výkonnosti slovenského poľnohospodárstva. In: Acta operativa oeconomica, roč. 1., 1998, č. 1, s. 11–15
- GOZORA, V. 2001. Reštrukturalizácia a prispôbovanie podnikateľských štruktúr PBK európskym agrárnym štruktúram. In: Zemědělská ekonomika, roč. 47, 2001, s. 329–336. ISBN 0139-570X
- KABÁT, L. 2001. Poľnohospodárska politika a informácie v procese ekonomickej a politickej globalizácie. In: Acta oeconomica et informatica, roč. 4, 2001, č. 1, s. 7–10
- PODOLÁK, A. 2001. Vplyv medzinárodného agroobchodu na environmentálnu ekonomiku. In: Zemědělská ekonomika, roč. 47, 2001, s. 337–339. ISSN 0139-570X
- SVATOŠ, M. 1999. Vnější determinanty formování agrární politiky a ekonomické efektivity. In: Acta operativa oeconomica, roč. 2, 1999, č. 2, s. 36–41
- ŠIMO, D. 2000. Agrárny marketing. Nitra : SPU, 2000, 301 s. ISBN 80-7137-709-0
- VICEN, M. 2000. Vplyv pracovnej vybavenosti podnikov na produktivitu práce. In: Acta oeconomica et informatica, roč. 3, 2000, č. 1, s. 16–19

Kontaktná adresa:

prof. Ing. Dušan Šimo, CSc., Katedra manažmentu a marketingu, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, tel.: 037/65 08 187, e-mail: Dušan.Simo@uniag.sk